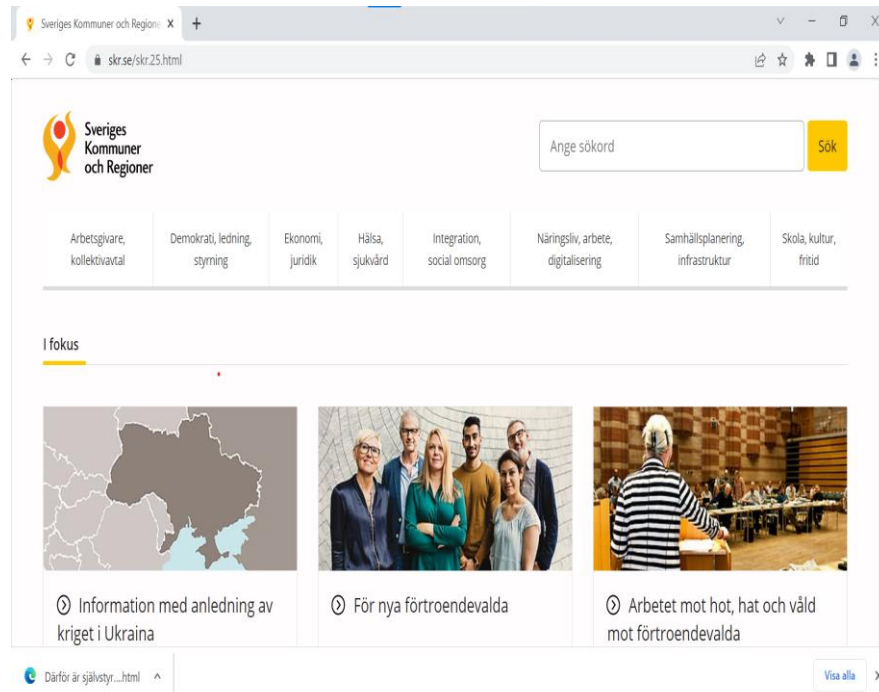

Kommunalrätt för förtroendevalda

Webbsändning i Umeå
den 20 februari 2023

Helena Linde
Förbundsjurist, SKR

Hemsidan har mycket att berätta

- SKR: politiska organisation
- Ställningstagande och nyheter
- Sakområden
- Kontaktvägar
- Evenemangskalendern
- ... och mycket mycket annat

<https://skr.se/skr.25.html>

Sveriges Kommuner och Regioner - SKR

Kommuner och regioner står för 25 % av BNP

...och styrs av 14.000 folkvalda (40,000 förtroendevalda)

En medlemsorganisation där alla landets kommuner och regioner är med.

En arbetsgivarorganisation som tecknar kollektivavtal för 1,2 miljoner anställda

En intresseorganisation inte en myndighet

SKR

- Driver frågor om utveckling i välfärden.
- Ger service och rådgivning till medlemmar
- Ger stöd i arbetsgivarrollen och tecknar centrala kollektivavtal.

Kommunal självstyrelse – varför då?

Medborgarnära

Lokala
förutsättningar
styr

Demokratisk
legitimitet

Effektivitet och
förbättring

Hindra makt-
koncentration

Den offentliga rätten – skyddet för demokratin

Regeringsformen
Tryckfrihetsförordningen

All offentlig makt i Sverige utgår från folket.
Den svenska folkstyrelsen bygger på fri
åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den
förverkligas genom ett representativt och
parlamentariskt statskick och genom kommunal
självstyrelse.
Den offentliga makten utövas under lagarna.

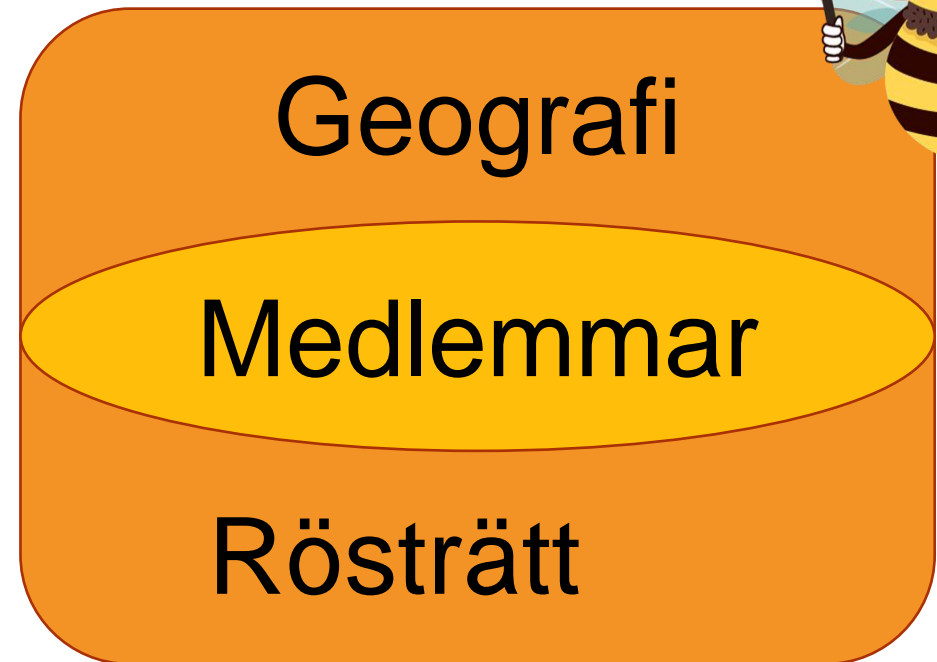
Kommunallagen

Förvaltningslagen

Offentlighet och
sekretesslagen

Vad är en kommun?

- Regeringsformen
- Kommunallagen
- Indelning

Den allmänna befogenheten

Allmänt intresse

Lokalisering

Gräns mot andra
huvudmän

Likställighet

Självkostnad och
underskott

Allmännyttig
näringsverksamhet
utan vinstsyfte

Allmänt
näringslivsfrämjande
åtgärder

Avgifter

Retroaktivitetsförbud

Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Befogenhets-
utvidgande

Samman-
fogade
”smålagar”

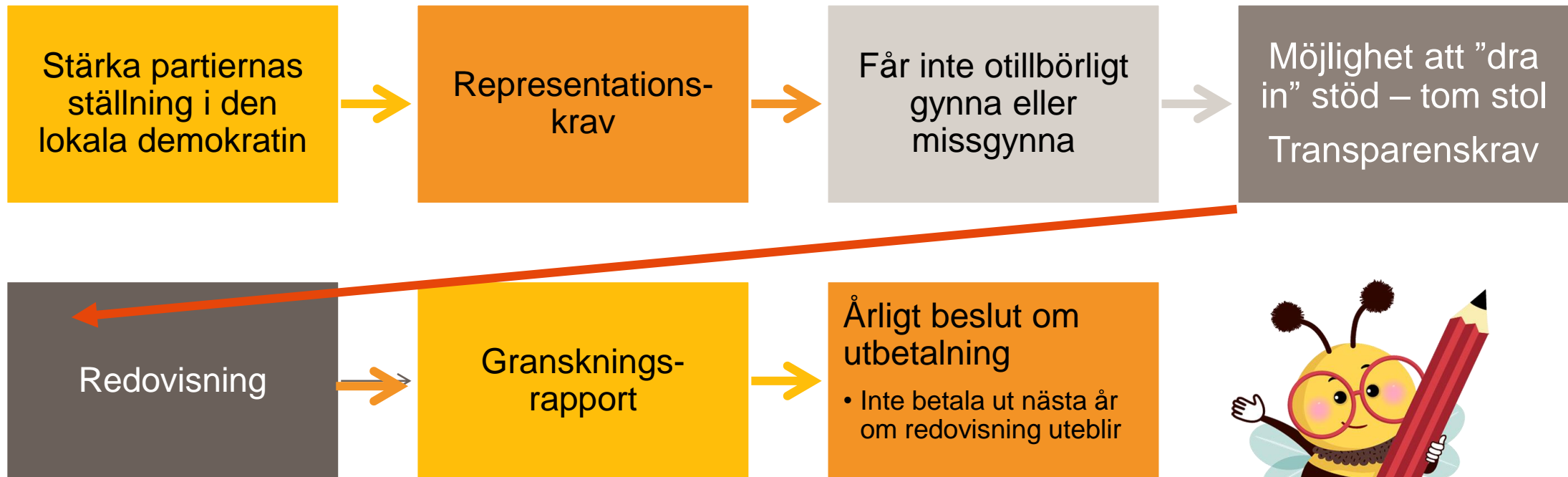
Beskriver
möjligheter

SKR:s mandat
i kollektivavtal

Upphandlings-
området

Partistöd

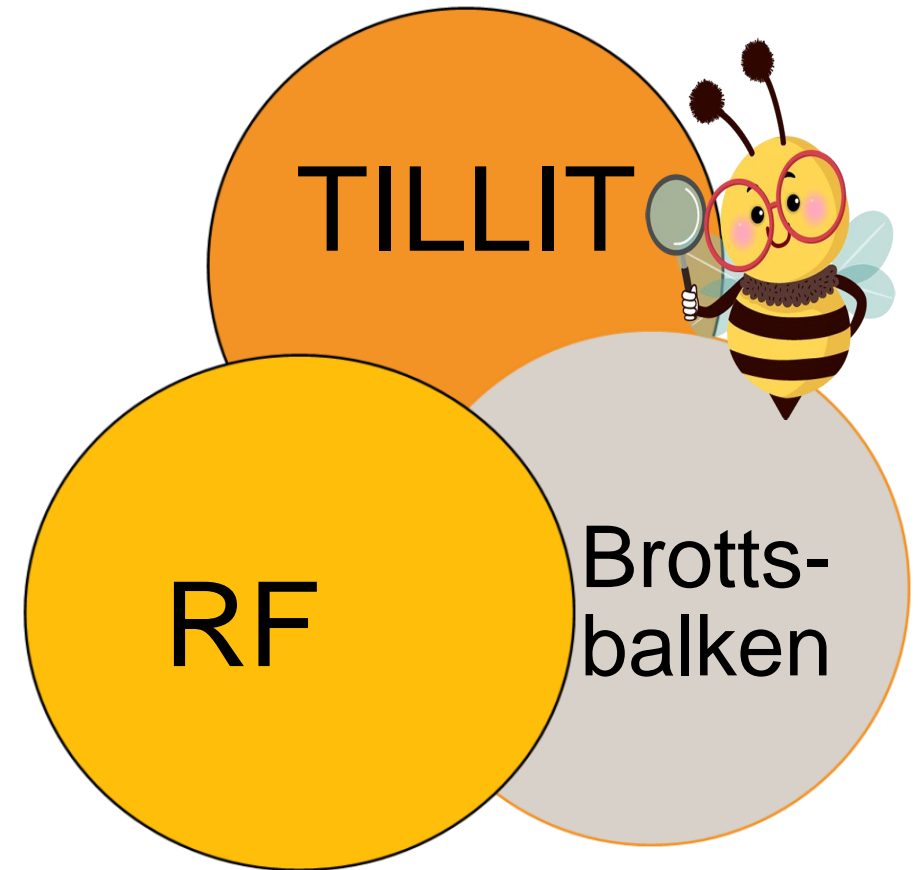
Insyn i partifinansiering

- Lag (2018:90) om insyn i finansiering av partier
- Intäktsredovisning också för partier på lokal och regional nivå
- Förbud mot anonyma bidrag
- Kommuner och landsting ska offentliggöra partistödet på hemsidan

4 kap 28 § ”En region eller en kommun som ger partistöd med stöd av 4 kap. 29 och 32 §§ kommunallagen (2017:725) ska i anslutning till sitt beslut om sådant stöd göra uppgifter om vilka partier som har fått stöd och med vilka belopp tillgängliga på sin webbplats.

Korruption – vikten av ökad medvetenhet

- Saklighet och opartiskhet
- Tilliten till institutioner
- Givande och tagande av muta

Insyn och transparens

Offentlighets- principen

- Inkommet
- Upprättat
- Förvarat
- Diarieföra
- Lämna ut

Sekretess

- Bara lagtext skyddar uppgifter
- Ansvar en. lag

Hantering av uppgifter

- Person-
uppgifter
- E-post
- Gallring

Kommunallagens regler om de förtroendevalda – 4 kap

Rätt till ledighet

Förmåner

Initiativrätt

Närvarorätt

Röstplikt

Reservation

Förtroendeuppdraget och de förtroendevalda

Förtroendevald – definieras i lag (KL 4:1-2 §§)

Valbarhet och valbarhetshinder

Valbarhet knuten till rösträtt i 1 kap. KL

Folkbokföringen har betydelse

Förtroendeuppdraget har ett starkt skydd

Definition

Ledamöter och ersättare i fullmäktige, styrelse och nämnder fullmäktigeberedningar råden, revisorerna och ersättare i kommunal-förbunden.

Förtroendevalda har ...

- Initiativrätt genom motion i fullmäktige och genom att väcka ärende i nämnd
- Rätt att delta i debatten
- Rätt att lägga yrkanden och förslag
- Rätt /skyldighet att delta i beslut
- Reservationsrätt
- Rätt att framställa interpellationer och ställa frågor i fullmäktige

Ekonomiska förmåner

- Förtroendevald har rätt till ledighet från anställning
- Riktlinjer för ”skälig ersättning” fastställs av fullmäktige

Obligatoriska förmåner

- Förlorad arbetsförtjänst och ek. förmåner
- Reskostnader för person med funktionshinder
- Kostnad för barntillsyn
- Fullmäktige ska besluta särskilt för region/kommunalråd

Frivilliga förmåner

- Ersättning för resor och andra utgifter utöver de obligatoriska
- Arvode för uppdraget, pension m.m.

Förmåner för förtroendevalda på hel- eller deltid

- Varför definieras råden – och vad innebär det?
- Majoritet, oppositionsråd och gruppledare
- Råden och principen ”lika arvode för lika uppdrag lika arvode”
- Kostnadsersättningar – men inte sammanträdesarvode

Föräldraledighet och sjukdom

ekonomiska och andra förmåner som motsvarar löne- och anställningsvillkor för de anställda

Fullmäktige beslutar om villkoren

Möjligheten att utse ersättare är huvudpoängen

Föräldraledighet och sjukdom

- Fullmäktige får besluta om råd i övrigt ska få ekonomiska och andra förmåner som motsvarar löne- och anställningsvillkor för de anställda

4 kap 18 §

- Fullmäktige bestämma reglerna i ett styrdokument
- Fullmäktige bestämma om hur ersättare ska utses vid ledighet
- Utse själv
- Bemyndiga kommunstyrelsen eller annan nämnd

Att återkalla uppdrag är svårt

Någon nämnd eller alla nämnder

- Ny nämndorganisation
- Ändrad majoritet

Enskild förtroendevald

- Vägrad ansvarsfrihet
- Vissa brott

Alla uppdrag faller och väljs om

- Omval till fullmäktige
- Extraval till fullmäktige
- Ny sammanräkning som påverkar mandatfördelningen

Ersättares tjänstgöring fullmäktige

Om en ledamot är förhindrad **ska** ersättare tjänstgöra i stället.
Växeltjänstgöring är inte tillåtet för ledamöter

Ersättarna tjänstgör enligt fastställd ordning,
baserad på valresultatet från länsstyrelsen
och ska i fullmäktige alltid komma från
samma parti

I arbetsordningen finns fler föreskrifter.
Fullmäktigebeslut om ersättares inträde i nämnd

Tjänstgöring i nämnd

Fullmäktige beslutar om inträdesordning

Begränsning av växeltjänstgöring och förbud mot att sammanträda med "luckor

Icke tjänstgörandes rättigheter

Jäv – varför och vad innebär det?

Den som är jävig får inte delta i handläggningen av ett ärende

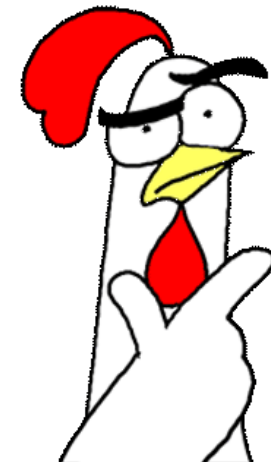
Den jävige ansvarar i första hand för att anmäla jäv

Beslut i jävsfrågan vid behov

Vad innebär fullmäktigejävet?

I fullmäktige uppstår jäv i ett ärende som *personligen* rör ledamoten själv eller närstående till denne.

Jävig ledamot får vara kvar i lokalen, eftersom sammanträdet är offentligt. Ersättare går in.

Jäv - nämnd

Strängare regler än i fullmäktige

- sakägar-/intressejäv
- ställföreträdarjäv
- tillsyn
- ombudsjäv
- delikatessjäv

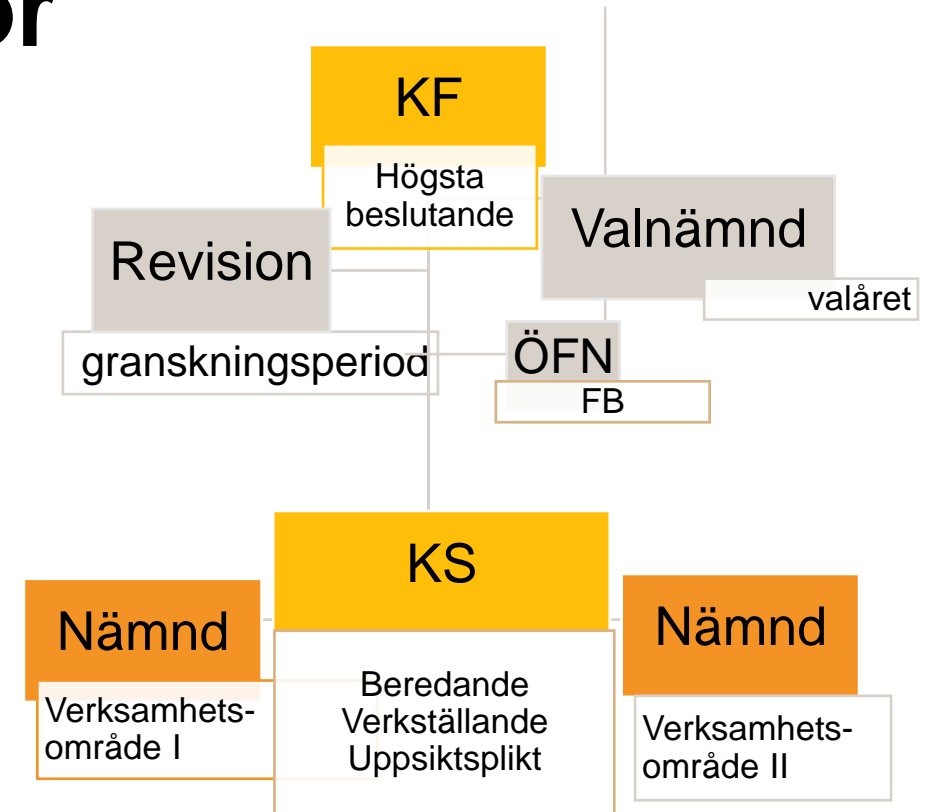
Jävig ledamot måste lämna sammanträdeslokalen

Handläggning

- utredning
- beredning
- närvaro
- beslut

Organisationsfriheten är stor

- Fullmäktige – ”parlamentet”
- Styrelsen – ”regeringen”
- Nämnderna & obligatoriska organ
- Revisionen
- Utskott och beredningar mm
- Andra verksamhetsformer;
 - kommunalförbund, gemensamma nämnder, bolag m.m.

En fri förvaltningsorganisation

Organisationsfriheten är inte total

- Tillsyn och tillståndsgivning (jfr. 6 kap. 7 § KL)
 - En nämnd får inte uppträda som part och myndighetsutövare i samma fackområde, (en kommun kan behöva söka bygglov)
 - Tillsyn och verksamhetsansvar får inte kollidera i en nämnd (skolkök och livsmedelstillsyn)
- Tjänstemän kan bli jäviga (7 kap 4 § & 6 kap. 28 § KL)
- En fullmäktigeberedning kan inte ges beslutsrätt, har en beredande funktion (3 kap 2 § KL)

Organisationsformer

Kommun-
förbund

Kommunal-
förbund

Bolag

Avtals-
samverkan

Stiftelser

Gemensam
nämnd

Samordnings-
förbund

Partssammansatta organ

Fullmäktige – det formbundna och öppna

Offentlighet

- Tillkännagivande
- Anslagstavlan
- Handlingar

Debatt

- Öppenhet
- Ordning
- Tonen

Beslut

- Proposition
- Reservation
- Protokoll
- Anslag

Nämnderna som regel slutna

Fullmäktiges uppgifter (5 kap 1 §)

Beslut om inriktning, verksamhet och ekonomi, som budget och skattesats. Principiella ärenden

Beslut om nämndernas organisation och verksamhetsformer (reglemente).

Val av ledamöter och ersättare till styrelsen och nämnderna samt revisorer

Revisorerna är fullmäktiges organ, de granskar med hjälp av sakkunniga ekonomin och verksamhetens måluppfyllelse

Delegering till styrelsen eller övriga nämnder från fullmäktige

Hur kommer ett ärende till fullmäktige?

Obligatoriskt – via styrelsen

- Från styrelsen, från nämnderna via styrelsen
- Genom motion från ledamot, se arbetsordning
- Styrelsen i kommunalt företag
- Från revisorerna (samband med revisionsuppdrag alt. kopplat till granskning)
- Ärende om folkomröstning efter folkinitiativ

Om fullmäktige föreskrivit det

- Från fullmäktigeberedning
- Genom medborgarförslag

Beredning inför beslut

Formkrav i fullmäktige

Nämnd eller
fullmäktigeberedning

Formkraven och
undantagen

Politiskt ansvar i nämnd

Ordförandes ansvar

Förvaltningsrutiner

Fullmäktige

- Motioner, medborgarförslag - beredningskraven
- Folkomröstningar och opinionsundersökningar
- Offentlighet och ordning
- Beslutsskyldigheten
- Bordläggning och återremiss

- Interpellationer och frågor

Ordförande i fullmäktige; uppgifter i KL

Ansvar för kallelsen 5 kap 12 §

Tillkännage tid, plats och ärenden
genom anslag

Leda sammanträde och ansvara för
ordningen 5 kap 42 § andra st.

Röstplikt, 4 kap 25 § 2 st. 5 kap 56§.

Ett särskilt ansvar för

- samtalstonen och "klimatet",
- att ärenden är beredda och
- att besluten inte strider mot lag.

Ordning och reda i debatt och beslut

Vem får delta
i debatt och beslut?

Kvorumregler – 5:45 §
hälften närvarande

Undantag

- Interpellationer och frågor
- Jävssituationer

Propositionsregler

Formella yrkanden före materiella yrkanden
(5 kap 50-51 §§)

Återremiss eller bordläggning?

Minoritetskydd – vad betyder det?

Yrkanden ska kunna besvaras
med ja eller nej

Beslutsfattande

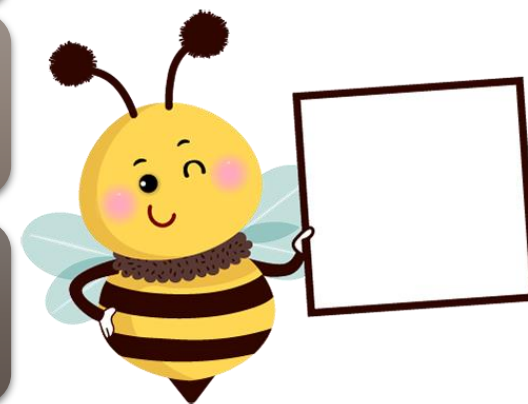
Formkraven uppfyllda?

Framlagda yrkanden – mer än ett alternativ –
kontraproposition?

Ja/Nej – klubbslag – Majoritet – är den enkel eller relativ

Omröstning – öppen eller sluten (i val) ordföranden utslagsröst
i öppen omröstning

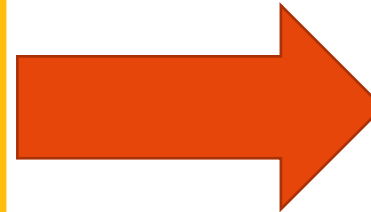
Beslutet redovisas, möjlighet till reservation, särskilt yttrande,
protokollsanteckning

Propositionsvägran i fullmäktige

Nytt ärende
väckt?

Ordförande
beslutar

Strider mot
lag?

Fullmäktige
beslutar

Interpellationer och frågor

Interpellation eller fråga – är det en debatt eller en sakupplysning?

Om den får framställas eller inte beslutas utan debatt

Vem får interPELLERAS ?

Kan man interPELLERA om vad som helst?

Vilka krav kan ställas på en interpellation – innehåll och motivering

Justering och justerare

- Protokollet ska justeras senast 14 dagar efter sammanträdet på det sätt som fullmäktige/nämnden har bestämt i arbetsordning/reglemente.
- Ordföranden och en justerare justerar protokollet.
- Protokollet förs på ordförandens ansvar.
- Omedelbar justering; beslutet ska finnas i skriftlig form. Skriftlig reservation ska vara inlämnad när justeringen sker.

Fullmäktiges relation till revisionen

- Revisionen är fullmäktiges organ
- Revisionen ska vara oberoende
- Valbarhet till uppdraget som revisor
- Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt
- Rätt till upplysningar
- Yttranderätt och initiativrätt

Revisorernas ev. kritik ska kopplas till revisorernas uppdrag

- *om verksamheten är ändamålsenlig och ekonomiskt tillfredsställande,*
- *om den interna kontrollen är tillräcklig,*
- *om räkenskaperna är rättvisande.*

Revisionen

Revisionsbudgeten fullmäktigepresidiets sak

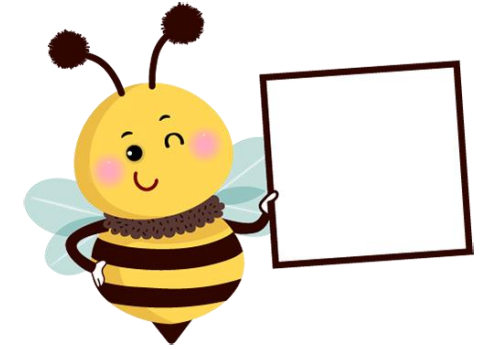
Revisionsprocessen i fullmäktige

Självständig yttrande för de sakkunniga lagfäst –
och ses inte enbart som en upplysningsrätt.

Valbarhet och fyllnadsval för revisorer

Överklagande

- Normalt är alla slutliga beslut överklagbara
- Antingen genom laglighetsprövning eller förvaltningsbesvär
 - Finns särskilda överklaganderegler i annan lag än KL kan man inte överklaga med laglighetsprövning
- Vid laglighetsprövning prövas bara beslutets laglighet
 - Domstolen kan endast upphäva ett olagligt beslut och inte sätta något annat i dess ställe
- Vid förvaltningsbesvär prövas klagomålet fullt ut, d.v.s. såväl lämplighet som laglighet
 - Domstolen kan upphäva eller sätta annat beslut i det överklagade beslutets ställe

Laglighetsprövning; en slags medborgartalan

- Rätten att begära laglighetsprövning är knuten till ”kommunmedlemskap” man är behöver inte vara berörd av det beslut man vill klaga på.
- Kommunmedlem är den som är
 - folkbokförd i kommunen
 - äger fast egendom i kommunen eller
 - är taxerad till kommunalskatt där
- Klagotiden är tre veckor från tillkännagivande om justerat protokoll
- Förvaltningsrätt är första instans
 - överklagandet ska skickas dit
- Gäller inte för beslut av rent förberedande eller verkställande

Grunder för överklagande

Ett överklagat beslut ska upphävas om

- beslutet inte tillkommit i laga ordning
- beslutet hänför sig till något som inte är en angelägenhet för kommunen
- det organ som fattat beslutet har överskridit sin befogenhet
- beslutet strider mot lag eller annan författning

Verkställighet av beslut

Ett beslut får verkställas innan det vunnit laga kraft

om inte särskilda skäl talar emot det = går det att rätta?

Upphävs ett verkställt beslut ska verkställigheten rättas i den utsträckning det är möjligt

Så långt det bara går, oavsett kostnader

Beslut om rättelse ska ske utan oskäligt dröjsmål